

Голас Радзімы

ШТОТЫДНЁВАЯ ГАЗЕТА ДЛЯ СУАЙЧЫННІКАЎ
ЗА МЕЖАМІ БАЦЬКАЎШЧЫНЫ

№2
(2560)

15 студзеня 1998 г.
Выдаецца з 1955 г.

Цана 1 500 рублёў.

**Віншуем
з Калядамі!**

ДЗЯКУЙ ЗА КАЛЯДНЫ ПАДАРУНАК!

Нялёгка пакуль жывецца на Украіне: 4—6 месяцаў не атрымоўваем заробнай платы, перабіваючыся тым, што "Бог пашле". І такога шэрага свята каталіцкіх Калядаў, як у гэтым годзе, у мяне не было ўжо даўно! І вось па іроніі лёсу менавіта 25-га снежня (на Украіне ён звычайны працоўны дзень) я атрымаў чарговы, 51-шы нумар "Голасу Радзімы", дзе маю ўвагу прыцягнуў матэрыял пад загалоўкам "Да дружалюбнага супрацоўніцтва". І калі я яго ўважліва перачытаў, то зразумеў, што нарэшце Дзяржаўная праграма "Беларусы ў свеце", якая была прынята яшчэ ў 1993-м годзе, пачынае крапацца з месца. А доказам гэтага асабіста на маім прыкладзе з'явіўся ранішні тэлефонны званок, які разнёсся ў цішыні кватэры на трэці дзень Калядаў... У тэлефоннай трубы раздаўся мілагучны голас спадарыні Ніны Петуховай, якая ветліва прывітала мяне з Калядамі і паведаміла прыемную навіну: у Мінску ў Дзяржаўным камітэце па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь для гурта беларускай культуры "Зорка Венера" падрыхтаваны калядны падарунак: тэлевізар і відэаплэер. У мяне (я яшчэ быў у ложку) адразу ж прапаў сон, мне захацелася ў Мінск, пабачыць гэты цуд на свае ўласныя вочы. Пабегаўшы паўдня па ізяслаўскіх знаёмых у пошуках грошай на чыгуначны білет, я ўжо раніцою 29 снежня быў у сталіцы Беларусі. Безумоўна, спадарыня Ніна і ўсе іншыя супрацоўнікі камітэта не чакалі майго візиту — "зваліўся, як снег на галаву" (так трапіла заўважыла спадарыня Ніна),

але я сапраўды прымчаўся без прамаруджванняў, каб упэўніцца, што ўсё тое, што я прачытаў у "Голасе Радзімы", не чарговая папяровая "фантазія" чыноўнікаў, якія апякуюцца беларускай дыяспарай, а дзейная справа, якая павінна прынесці ўзаемную карысць: беларусам замежжа і нашай Бацькаўшчыне.

Мае гутаркі са спадарамі Аляксандрам Білыкам, Іванам Яновічам, спадарыняй Нінай Петуховай, Юрыем Уральскім сапраўды абнадзейваюць, што дзяржава павярнулася тварам да нас, беларусаў замежжа, і яе першым клопам з'яўляецца клопат аб нас, хто апынуўся ў замежжы не па сваёй волі.

Я не збіраўся сёння рабіць нейкі аналітычны артыкул пра дзейнасць Дзяржаўнага камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь, які ўзначальвае, дарэчы, украінец сп. Аляксандр Білык, — усё наперадзе, і такі артыкул, безумоўна, з'явіцца. Сёння ж я хачу ад шчырага сэрца падзякаваць Беларускаму ўраду, народу Беларусі, яе Прэзідэнту, якія зрабілі нам такі цудоўны калядны падарунак!

Дзяржаўнаму ж камітэту па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь жадаю поспехаў у рабоце з беларускай дыяспарай блізкага і далёкага замежжа.

Пятрусь КАПЧЫК,
кіраўнік гурта беларускай культуры "Зорка Венера".
Украіна, г. Ізяслаў.

СПАДЧЫНА

ТАЯМНІЦЫ СПРАВЫ АБАБУРКІ

З гэтай справай, працуючы ў архіве КДБ ЯАССР, я пазнаёміўся амаль два гады назад. Але ізноў ды ізноў у думках вяртаюся да яе, гартаю шыткі выпісак, усё спрабую зразумець, у чым яе патэтная спружына.

Аб гэтай ахвяры сталіншчыны яшчэ не пісалі. І, я думаю, будзе правільным абмовіць хаця б некалькі слоў не толькі аб смерці, але і аб жыцці Абабуркі.

Міхась Абабурка нарадзіўся ў 1900 годзе ў вёсцы Морач Слуцкага павета Мінскай губерні. Да пятнаццаці гадоў вучыўся ў вясковай школе, а летам працаваў пастухом. Потым дапамагаў па гаспадарцы бацькам. У красавіку 1919 года ўступіў у Чырвоную Армію, дзе служыў пяць гадоў. Пасля службы пайшоў па банкаўскай лініі. У 1928 годзе быў накіраваны з Беларусі ў Маскву на банкаўскія курсы пры Гандлёвай акадэміі. Тут блізка сышоўся з Варфаламеевым — будучым наркамземам ЯАССР. Наслухаўшыся апавядаў аб Поўначы, захацеў і сам працаваць там. Варфаламееў заарганізаваў запрашэнне, а атрымаў накіраванне дапамог сакратар ЦК УКП(б) Постышаў. У 1930 годзе Аба-

бурка — у Якуціі. Да 1934 года працуе дырэктарам "Якутзаготпушніны", арганізоўваючы здабычу "мяккага золата". Аб'ехаў усю поўнач Якуціі. Змяніў некалькі пасад. З пачатку 1937 года — начальнік Якуцкага Тэрытарыяльнага кіравання Галоўнага ўпраўлення Паўночнага Марскога Шляху. 31 снежня, за некалькі гадзін да Новага, 1938 года, быў "ізъяты".

Тут і пачынаюцца таямніцы. У складзенай 29 снежня 1937 года "Справке на арест Абабуркі" ў якасці найважнейшага ягонага злачынства называецца пераход ім польскай мяжы "на свидание с матерью" ў 1920 годзе. Як бачым, "преступление" было здзейснена і даўно, і далёка ад Якуціі. А між тым, згодна з даведкай, выдадзенай архівам КДБ ЯАССР у 1956 годзе, калі справа яго пераглядалася, "оперативных материалов на Абабурку... к моменту ареста его в НКВД ЯАССР не имелось". Гэта значыць, груба кажучы, даносаў на яго ў НКУС не паступала. Адкуль жа там стала вядома аб такой даўняй гісторыі?

(Заканчэнне на 4-й стар.)

Сёлета спаўняецца 200 гадоў (1798—1998) з дня нараджэння вялікага паэта, нашага земляка Адама Міцкевіча. З гэтай нагоды 1998 год аб'яўлены ў Беларусі годам Адама Міцкевіча. Адзначаючы юбілей, рэдакцыя мае намер перыядычна друкаваць матэрыялы, прысвечаныя песняру. Першыя заметкі змешчаны ў сённяшнім нумары на 6-й старонцы.

ЧАРНОБЫЛЬ — ГЭТА СУР'ЁЗНА І НАДОЎГА

ПАКАЛЕННЕ ПАДМАНУТЫХ

На пытанні карэспандэнта "Голасу Радзімы" адказвае Наталля ГРЫГОР'ЕВА, галоўны дзіцячы псіхіятр Міністэрства аховы здароўя Рэспублікі Беларусь.

— Сёння ў Беларусі жыве прыкладна тры мільёны дзяцей, і ўрачы выказваюць занепакоенасць станам іх здароўя, на якое ўплываюць як сацыяльныя прычыны, так і вынікі чарнобыльскай трагедыі, што прыводзіць да росту дзіцячых

захворванняў. Скажыце, калі ласка, Наталля Канстанцінаўна, ці можна сур'ёзна гаварыць аб уплыве вынікаў Чарнобыля на здароўе нашых дзяцей?

(Заканчэнне на 3-й стар.)

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

ЛАЎРЭАТЫ 1997 ГОДА

7 студзеня, у дзень нараджэння Хрыстова, у Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета адбылося ўшанаванне лаўрэатаў 1997 года, якім прысвоена званне «Чалавек года» за іх уклад у развіццё культуры. У гэты ж дзень Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка павіншаваў дзеячаў культуры з прысуджэннем прэміі «За духоўнае адраджэнне» 1997 года. Сярод лаўрэатаў — Міхаіл ДРЫНЕЎСКИ, мастацкі кіраўнік Дзяржаўнага акадэмічнага народнага хору Рэспублікі Беларусь імя Г. Цітовіча, Мікалай КУЗЬМІЧ, мастак, які аднавіў крыж Ефрасіні Полацкай, Таісія МІРОНАВА, мастацкі кіраўнік хору

хлопчыкаў пры Мінскім епархіяльным упраўленні Беларускай праваслаўнай царквы, Міхаіл РАСОЛАЎ, пісьменнік, на сродкі якога збудавана

царква на Гомельшчыне.

НА ЗДЫМКУ: Аляксандр ЛУКАШЭНКА віншуе з прысуджэннем прэміі «За духоўнае ад-

раджэнне» Міхаіла ДРЫНЕЎСКАГА — мастацкага кіраўніка Дзяржаўнага акадэмічнага народнага хору Рэспублікі Беларусь.

ГРАМАДСКАЯ ДУМКА

52 ПРАЦЭНТЫ — ЗА АБ'ЯДНАННЕ

У лістападзе-снежні 1997 года супрацоўнікамі Інстытута сацыяльна-палітычных даследаванняў пры адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь праведзена чарговае апытанне 1 000 жыхароў краіны.

Рэспандэнтам, у прыватнасці, прапанавалася адказаць на пытанне: «Якія найбольш важныя задачы павінны быць вырашаны ў рэспубліцы ў першую чаргу?» Больш як палова апытаных (56 працэнтаў) звярнулі ўвагу на неабходнасць павышэння ўзроўню жыцця людзей, наяўнасць у магазінах танных і якасных тавараў. 47 працэнтаў рэспандэнтаў лічаць за неабходнае абараняць інтарэсы працоўных і забяспечваць сацыяльную справядлівасць. 25 працэнтаў адзначылі неабходнасць «аднаўлення ранейшых гаспадарчых сувязяў», 23 працэнты — «развіццё рынку, прыватнай уласнасці і прадпрыемальніцтва».

Па словах загадчыка аддзела сацыялагічных даследаванняў, кандыдата філасофскіх навук Аляксандра Грышчакі, 29 працэнтаў апытаных грамадзян прыцягвае ідэя стварэння адзінай дзяржавы з Расіяй. 23 працэнты выступаюць за ідэю аб'яднання славянскіх народаў. 15 працэнтаў рэспандэнтаў прыцягвае ідэя «аб'яднання правых і левых для вырашэння агульных для Беларусі праблем».

12 працэнтаў указалі на ідэю «панававай дзяржавы», 11 працэнтаў — на неабходнасць «збліжэння з Захадам». Праваслаўная ідэя прыцягвае 5 працэнтаў апытаных, а ідэя процістаяння Захаду — аднаго са ста (1 працэнт) рэспандэнтаў.

НАМІНАЦЫІ

КАРОЛЬ НЕПАЛА — ГАНАРОВЫ ДОКТАР БДПА

Напярэдадні новага, 1998 года на пасяджэнні савета Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адзінадушна было прысвоена званне «Ганаровы доктар Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі» каралю Непала Бірэндры Біру Бікраму Шаху Дэву за яго асабістую падтрымку праграм падрыхтоўкі спецыялістаў Непала ў БДПА, а таксама наладжванне навуковых сувязей паміж двума краінамі.

ПОСПЕХ У МАДРЫДЗЕ

ПЕРАМОГ «ІНШЫ»

1998 год пачаўся для рэспубліканскага вытворча-творчага прадпрыемства «Беларускі відэацэнтр» з радаснай падзеі: на міжнародным фестывалі эксперыментальнага кіно ў Мадрыдзе кінастужка «Іншы», створаная беларускім рэжысёрам Сяргеем Лук'ячыкавым, удастоена галоўнага прызга як лепшы фільм.

У Беларускім відэацэнтры паведамілі, што гэта ўжо не першая перамога фільма «Іншы». Дарэчы, з 2 300 работ, што былі прысланы на іспанскі фестываль з усяго свету, у конкурсным паказе ўдзельнічала ўсяго 30, і толькі дзве з іх удастоены галоўнага прызга. Пospех беларускага кінарэжысёра раздзяліў яго амерыканскі калега Піа Ксеры-Брыанес.

ПАМЯЦЬ ПРА ДАСТОЙНЫХ

У Віцебску адкрыта мемарыяльная дошка ў гонар былога старшыні Дзяржбуда БССР, народнага архітэктара СССР, акадэміка Акадэміі мастацтваў СССР Уладзіміра КАРАЛЯ.

ПЕРСПЕКТЫВЫ ГОДА

МАЗАЎ СТАНЕ ЁДВАЯ БОЛЬШ

Вытворчасць аўтобусаў на Мінскім аўтазаводзе ў гэтым годзе падвоіцца. Іх будзе выпушчана каля 200. У асноўным гэта вядомыя ўжо мадэлі МАЗ-103 і МАЗ-104 для гарадскіх пасажырскіх перавозак, а таксама МАЗ-104С — прыгараднага прызначэння. Характэрна, што каля 30 працэнтаў аўтобусаў мяркуюцца адправіць за межы рэспублікі.

ФАЛЬШЫВАМАНЕТЧЫКІ ПАГРАЖАЮЦЬ

ЧАКАЙ БЯДЫ АД СУСЕДА

Нацыянальны банк Беларусі папярэджае аб магчымым масіраваным выкідзе на ўнутры рынак нашай краіны фальшывых расійскіх грошай узор 1995 года. Мяркуюцца, што для гэтых мэтай з'явіліся будуць прымяняць спецыяльныя «лялькі» ў пластыкавых банкаўскіх упакоўках. У кожнай такой «ляльцы», што складаецца з тысячы казначэйскіх білетаў, будуць знаходзіцца па сто сапраўдных купюр з абодвух бакоў упакоўкі.

ПРЭЗЕНТАЦЫІ

ФУНДАМЕНТАЛЬНЫЯ ПРАЦЫ

У Інстытуце гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі адбылася прэзентацыя дзвюх фундаментальных навуковых прац, выпушчаных выдавецтвам «Беларуская навука».

Гэта першы том чатырохтомнай «Археалогіі Беларусі» — «Каменны і бронзавы вякі», у якім на вялікім фактычным матэрыяле ўпершыню дадзена абгульненая характарыстыка развіцця першабытнага грамадства ў каменным і бронзавым вяках на працягу амаль трынаццаці стагоддзяў. Гісторыя першабытных плямёнаў на тэрыторыі Беларусі паказваецца на шырокім агульнаеўрапейскім фоне, што дазваляе прасачыць вытокі культур старажытных славян і балтаў.

Наступныя тры тамы будуць прысвечаны больш познім перыядам — жалезнаму веку і сярэднявечжыю. Другой прапануемай чытачу кнігай з'яўляецца «Гісторыя сялянства Беларусі. Том I. Ад старажытнасці да 1861 г.» Гэта таксама першая кніга з падрыхтаванага да друку трохтомніка. У ёй асветлены працэсы станаўлення і развіцця эканамічнага, сацыяльнага і духоўнага жыцця сялянства Беларусі да сярэдзіны XIX стагоддзя.

ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫЯ

ГАЛОЎНАЕ — ЯКАСЦЬ ЗАКОНАПРАЕКТАЎ

Новы год беларускі парламент пачаў з падвядзення вынікаў папярэдняй работы. З гэтай нагоды ў Доме ўрада адбылася прэс-канферэнцыя, на якой прысутнічалі Старшыня Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь А. Малафееў, яго намеснік У. Канаплёў, старшыні найбольш важных пастаянных камісій.

Увогуле, як вынікала з пачутага, кіраўніцтва ніжняй палаты задаволена дзейнасцю падведзенага органа. На пасяджэннях у 1997 годзе было разгледжана 230 пытанняў, прынята 146 законапраектаў, з іх 66 ужо ў другім чытанні. Трыццаць чатыры законы ў канцы мінулай сесіі падпісаны Прэзідэнтам. Але галоўнае, як лічаць самі парламентарыі, — своечасовае прыняцце бюджэту краіны. Ён вызначаецца як бюджэт развіцця, дзе прыкладна палова прыбытку выдаткуецца на сацыяльныя патрэбы. Яшчэ адной асаблівасцю новага бюджэту стала зніжэнне падатковай нагрукі на суб'ектаў гаспадарання, што, як чакаецца, прывядзе да развіцця ініцыятывы і прадпрыемальнасці. Па-ранейшаму будуць падтрымлівацца дзяржавай сельская гаспадарка, якой выдзелена 6,4 трыльёна рублёў, што вышэй за затраты 1997 года на 54,5 працэнта, некаторыя экспарцёры (200 мільярдаў рублёў), а таксама сумесныя праграмы ў рамках Саюза Беларусі і Расіі, спецыяльныя праграмы і мерапрыемствы, зацверджаныя Прэзідэнтам і ўрадам. Дэфіцыт бюджэту прадугледжваецца ў памеры 16,7 трыльёна рублёў, або 3,5 працэнта да валавога ўнутранага прадукту.

Адрозненнем леташняга перыяду Анатоль Малафееў назваў распрацоўку законаў, якія тычацца непасрэдна кожнага грамадзяніна краіны, і ў першую чаргу такіх, што будуць рэгуляваць аплату жылля і дэклараванне даходаў. Канчатковыя яны яшчэ не прыняты, бо выклікалі вялікую дыскусію сярод дэпутатаў, аднак работа абавязкова працягнецца і, як спадзяецца старшыня палаты, сёлета завершыцца.

Актыўна вядзецца праца і над складаннем новага Крымінальнага кодэксу. Бо старому ўжо 36 гадоў. У ім, па словах А. Малафеева, ёсць артыкулы, дзе за 3—4 мільёны рублёў (на сёння гэта меней за 100 долараў) можна трапіць за крата на 3—4 гады. Аднак не варта думаць, што змяненні атрымаюць толькі «змякчальны» характар. Пакаранне за шэраг цяжкіх злачынстваў узмоцніцца. Праўда, у выступленнях адказных асоб на прэс-канферэнцыі пакуль не было вызначана, якія канкрэтныя дзеянні аднесены да разраду «цяжкіх». А вось Закон «Аб органах дзяржаўнай бяспекі» зусім нядаўна ўжо ўступіў у сілу.

У другім чытанні Палата прадстаўнікоў прыняла праект Закона «Аб сходах, мітынгах, вулічных шэсцях, дэманстрацыях і пікетаванні». Гэты акт распаўсюджваецца як на грамадзян Беларусі, так і замежных грамадзян і асоб без грамадзянства ў рамках іх правоў і свабод, прадугледжаных заканадаўствам. Адпаведна новаму закону ў час правядзення разнастайных грамадскіх акцый забараняецца ствараць перашкоды руху транспарту і пешаходаў, функцыянаванню прадпрыемстваў і ўстаноў, нельга мець пры сабе зброю і іншыя небяспечныя для людзей рэчы, выкарыстоўваць незарэгістраваныя ва ўстаноўленым парадку флагі і вымпелы, а таксама эмблемы, сімвалы, плакаты і г. д., змест якіх наносіць урон грамадскаму парадку, правам і інтарэсам грамадзян, зневажае гонар асобы і г. д.

На прэс-канферэнцыі была закранута і балючая тэма ізаляцыі беларускага парламента на міжнароднай арэне. Анатоль Малафееў вызначыў узнікшае становішча як розыгрыш карты ў буйной палітычнай гульні. Пра саму гульнію скажаў наступным чынам: «Мы — «неслухі» ў адносінах да некаторых еўраструктур. І ў першую чаргу з-за супрацоўніцтва з Расіяй, нашага саюза, якога на Захадзе вельмі не хочучы. Аднак якія б палкі ў колы нам ні ставілі, караван ідзе. Другое. Мы хочам развіваць сваю краіну, эканоміку, грамадства адпаведна нацыянальным інтарэсам. І трэцяе. Мы не прымаем пашырэння НАТО на Усход. Бо часам свет развіваецца так, што вяртаецца да ранейшых дрэнных, негатывіўных пазіцый». Гаворачы пра якасці ў супрацоўніцтве з еўрапейскімі арганізацыямі, Анатоль Малафееў адзначыў: справа не ў парламенце, а ў тым, што нехта не хоча прызнаваць рашэнні апошняга рэфэрэндуму, выбар народа. У гэтым сэнсе ён параўнаў становішча на Беларусі са становішчам на Кубе, дзе нядаўна быў з'вітан. Аднак нягледзячы на што, старшыня Палаты прадстаўнікоў верыць: час растопіць гэты лёд, хаця не заўтра і не пасляўтра.

Ну а сёння ў парламенце складаюцца планы наступных слуханняў. Чарговая сесія распачне сваю работу вясной. І галоўным стане, як вызначаюць дэпутаты, — якасць законапраектаў.

Галіна УЛІЦЕНАК.

ЭКАЛАГІЧНЫ ЦЭНТР

Паўвекавы юбілей адзначыў экалагічны цэнтр, створаны пры Віцебскім абласным аб'яднанні па пазашкольнай рабоце. На святкаванні юбілею былі прадстаўлены творчыя работы яго ўдзельнікаў, калекцыі мінералаў, сабраных дзецьмі, вырашчаныя імі пакаёвыя расліны.

НА ЗДЫМКУ: арыгінальны букет з кветак аформілі да юбілею юннаты Крысціна ХАЧАТРАН, Ірына ДВОРАК і Ірына ЦВЯЦІНСКАЯ.

КАЛЯДЫ

Весела адзначылі свята Нараджэння Хрыстова з абрадам Каляд у пасёлку Мір на дзяржконезаводе-камбінаце "Мір" Баранавіцкага раёна. Тут заўсёды ў цэнтры ўвагі самадзейныя артысты з народнага ансамбля музыкі і песні "Мірскія музыкі" Мірскага дома культуры. Яны валодаюць усімі тонкасцямі абраду, маюць у сваім рэпертуары многа песень і жартаў.

НА ЗДЫМКАХ: удзельнікі калектыву "Мірскія музыкі" — намеснік начальніка комплексу дзяржконезавода Аляксандр ШАЛІК і работніца Дома культуры Галіна ХВАЛЬКО; самадзейныя артысты калядуюць; у ролі цыганака — вучаніцы мясцовай сярэдняй школы Святлана САЧАНКА (справа) і Таццяна ЛУКАШЭНКА.

Фота Рамана КАБЯКА.

ПАКАЛЕННЕ ПАДМАНУТЫХ

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

— Можна, бо вынікі ўплыву малых доз радыяцыі ўжо відавочныя. Ад іх пакутуе імунная сістэма, і хваробы, якія раней за некалькі дзён здымаліся чаем з малай ці малаком з мёдам, сёння лечацца наймацнейшымі антыбіётыкамі. На першае месца выходзяць саматычныя захворванні, прычым апошнім часам павялічваецца паталогія эндакрынай сістэмы, пухлін мозгу, нават такія захворванні апорна-рухальнай сістэмы, як радыкуліт, астэапароз, якія зноў жа стымулююцца малымі дозамі радыяцыі. І калі на першае месца выходзяць эндакрыныя і саматычныя захворванні, то на трэцім месцы нервова-псіхічныя паталогіі. У Беларусі на кожную тысячу дзіцячага насельніцтва прыпадае 29 дзяцей з нервова-псіхічнымі і 19,1 — з псіхічнымі захворваннямі.

Прагрэсуючымі тэмпамі растуць пагранічныя расстройствы дзіцячага ўзросту, якія складаюць 10,6 на 1 000 дзяцей. Расце дзіцячы цэрэбральны параліч, алігафрэнія, затрымкі псіхічнага развіцця. Мы вымушаны адкрываць усё больш спецыялізаваных дашкольных устаноў і школ. Ужо абаронены дысертацыі, у якіх адзначаецца, што такія хваробы, як шызафрэнія, сёння працякаюць значна цяжэй, чым раней, ідзе трансфармацыя адных сіндромаў у іншыя, часцей здараюцца абвастрэнні шызафрэнічнага працэсу, павялічваецца колькасць захворванняў на эпілепсію, эпілетычныя параксізмы.

— Вы згадалі сацыяльныя фактары ў ліку тых, што ўплываюць на здароўе нашых дзяцей. Ці нельга больш падрабязна спыніцца на іх!

— Павялічваецца колькасць дзяцей з нервова-псіхічнымі захворваннямі, прычынамі якіх з'яўляюцца адмоўныя ўмовы знешняга асяроддзя, шкодныя ўмовы працы цяжарных жанчын, унутрыантробнае інфіцыраванне. Здароўе дзяцей і маці пагаршаецца з-за элементарнай беднасці, якая не дазваляе паўнацэнна харчавацца маці ў час цяжарнасці, ды і дзецям пасля іх з'яўлення на свет. Калі раней дзеці атрымлівалі дастаткова бялкоў — мяса, рыбы, то цяпер ідзе замена гэтых прадуктаў бульбай і хлебам. І гэта адбываецца

ў той перыяд, калі фарміруецца чалавечы мозг... Умовы жыцця такія, што дзіця, яшчэ не нарадзіўшыся, развіваецца ў стане стрэсу, які перажывае маці. Адсюль вялікая колькасць дзяцей, што з'яўляюцца на свет з прыроджанай паталогіяй. Магчыма, таму асобую трылогу ва ўрачоў выклікаюць дзеці да трох гадоў. Праведзенае сіламі шматпрофільных брыгад абследаванне выявіла нервова-псіхічныя расстройства ў 41,3 працэнта дзяцей з ліку абследаваных. Не варта скідаваць з рахунку і той факт, што ў сённяшніх эканамічных умовах абодва — бацька і маці павінны працаваць, каб забяспечыць сям'ю хаця б самым неабходным. Жанчына зарыентавана на вытворчую дзейнасць, моцная загружанасць жанчын прыводзіць да цэлага шэрагу праблем у фарміраванні сямей і іх стабільнасці.

— Ці заўсёды псіхічныя расстройства носяць яўны характар?

— Практычна ў 40 працэнтаў дзяцей, якія ляжаць у нашых балніцах, самыя звыклыя хваробы звязаны са стрэсавымі сітуацыямі. На фоне стрэсу развіваюцца гастрыты, бронхіальная астма, язавая хвароба, гіпертанія, якая ў дзяцей раней фіксавалася крайне рэдка. Здараецца, што ўрачы не знаходзяць ніякай арганічнай паталогіі, а сардэчныя прыступы ці прыступы астмы працягваюцца, і здымае іх не традыцыйнае для гэтай хваробы лячэнне, а псіхатэрапеўтычнае ўздзеянне. Таму цяпер у буйных балніцах з'явіліся стаўкі псіхатэрапеўтаў.

— Раней лічылася, што малалетнія правапарушальнікі — гэта ў асноўным дзеці з нешчаслівых сем'яў. А цяпер?

— Апошнім часам пракаціўся сапраўдны вал правапарушэнняў сярод дзяцей і падлеткаў. Прычым, размова ідзе аб вельмі сур'ёзных злачынствах — забойствах, грабязях, прастытуцы. І калі раней пераважалі правапарушэнні сярод сірот, у сем'ях алкаголікаў, то цяпер іх усё часцей і часцей учыняюць дзеці з забяспечаных слаёў грамадства. Дзіцячая злачыннасць расце, прычым злачынствы носяць больш цяжкі, жорсткі характар з ярка выяўленым станам агрэсіі. Сярод правапарушальнікаў усё больш і больш дзіўчынак. Злачынцы памаладзелі, і калі раней

гэта былі падлеткі 14—16 гадоў, то цяпер закон парушаюць і 10—12-гадовыя дзеці. Змянілася і структура злачыннасці, сярод правапарушальнікаў становіцца ўсё больш разумных злачынцаў. У той жа час расце колькасць злачынцаў з ліку дзяцей з затрымкамі псіхічнага развіцця. Сёння гэта вельмі сур'ёзная група рызыкі, што папаўняе шэрагі правапарушальнікаў. Па паказчыках росту злачынстваў сярод малодшых падлеткавых груп Беларусі займае другое месца пасля Расіі.

У нас на абследаванні знаходзіцца хлопчык, якому няма яшчэ чатырнаццаці гадоў. Разам з братам ён вечарам сустрэў равесніка, на якім была добрая куртка. Яны яе адабралі, а падлетка збілі, а затым утапілі ў неглыбокім вадаёме, што знаходзіўся побач. Некалькі дзяцей, гуляючы, сталі збіваць брата аднаго з іх. Калі ён пачаў крычаць, дзеці літаральна авярэлі і забілі яго, прыціснуўшы труп вялікім валуном. Праведзеная экспертыза паказала, што ўсе яны нармальныя, звычайныя дзеці, без якіх-небудзь паталогій і злачынства яны здзейснілі зусім свядома, а не пад уздзеяннем якой-небудзь хваробы.

— Як, на ваш погляд, цяпер акцыяўляецца псіхалагічная і псіхіятрычная дапамога дзецям?

— Мы нярэдка сутыкаемся з тым, што падлеткі к 15—16 гадам перастаюць цікавіцца вучобай, кідаюць школу. Вельмі часта шлях да злачынства пачынаецца з канфлікту — у школе з аднакласнікамі, настаўнікамі ці дома з бацькамі. Не зразумець там, дзеці і падлеткі часам знаходзяць аднадумцаў у крымінальным асяроддзі. Сёння ў школах і дашкольных установах уведзіцца пасада псіхолагаў, але яны проста не ведаюць, чым займацца. У лепшым выпадку, псіхолог у школе працуе як выхавальнік, хаця гэта не яго функцыя, ён павінен займацца канкрэтнымі канфліктнымі сітуацыямі.

Вельмі рэдка звяртаюцца па дапамогу да дзіцячых псіхіятраў сельскія жыхары, што тлумачыцца больш цяжкімі, чым у горадзе, умовамі жыцця ды і проста адсутнасцю кваліфікаванай медыцынскай дапамогі ў аддаленых вёсках.

Гутарку вяла
Вераніка ЧАРКАСАВА.

З ГІСТОРЫІ ВЁСКИ

ІВАНЬ

Івань — старажытная вёска на Случчыне. Па сваёй прыгажосці гэты цудоўны куточак беларускай зямлі можа паспрачацца са славымі краевідамі свету. Івань прытулілася кіламетры за тры ад заходняй ускраіны Слуцка. Хто быў той Івань, імя якога дало назву паселішчу, адкуль прыйшоў і чым вызначыўся, тутэйшым старажылам і нам невядома. Не выключана, што назва вёскі паходзіць не ад імя аднаго чалавека, а ўтварылася ад множнага ліку Іваны, месца, дзе жыло шмат людзей з такім імемем, — Івань. Дарэчы, зараз у вёсцы гэтае імя носяць толькі адзін чалавек — яе старэйшы жыхар Іван Яфімавіч Давідовіч.

Гісторыю вёскі ніхто і нідзе не фіксаваў, таму дакладны час яе заснавання губляецца ў смуге стагоддзяў. Аднак ёй не менш 600 гадоў. Ёсць звесткі, што яшчэ ў 1395 годзе Івань перайшла ад слускага князя Юрыя з роду Рурывічаў да князя Уладзіміра Альгердавіча і знаходзілася ва ўладанні яго нашчадкаў (князёў Апелькавічаў) да пачатку XVII стагоддзя. Выдадзены ў Пецярбургу ў 1846 годзе зборнік "Акты, якія адносяцца да гісторыі заходняй Расіі, сабраныя і выдадзеныя Археаграфічнай камісіяй" прыводзіць дакумент, пазначаны 1499 годам. У ім гаворыцца: "Маюць права князь Сямён Міхайлавіч і яго нашчадкі трымаць горад Слуцк з усімі дварамі, якія да Слуцка адносяцца, пад назвай Івань і Пагост, а таксама Аговічы і з усімі валасцямі Слуцкага павета..." Тут названы найбольш буйныя паселішчы, прыпісаныя да Слуцка і яго тагачаснага ўладальніка.

Блізкасць да цэнтры княства садзейнічала развіццю паселішча, але як толькі хто з заваёўнікаў "клаў вока" на Слуцк, даставалася і яго прыгарадам. Асабліва цяжкія спусташэнні вёска перажыла ў час набегу крымскіх татар у пачатку XVI стагоддзя, у вайну 1654—1667 гадоў. Ды і потым Івань не раз узнімалася з руін і папялішчаў...

У 1704 годзе маёнтак князёў Радзівілаў — Івань налічваў 518 сялянскіх двароў, насельніцтва складала крыху больш за тры тысячы чалавек. Для параўнання: у Слуцку ў тых жа часы жылі каля пяці паловай тысяч чалавек.

У 1838 годзе ў Івані пачаў дзейнічаць цукровы завод. Найбольшай прадукцыйнасці ён дасягнуў у 1861—1862 гадах, калі 105 рабочых за суткі перапрацоўвалі па 700 пудоў буракоў, якія вырошчваліся ў навакольных вёсках. Прадукцыя пастаўлялася ў Мінск і Слуцк і была надрэзай якасці. Аб гэтым сведчыць тое, што ў 1878 годзе цукар заводскай вытворчасці дэманстраваўся ў губернскаму музеі ў Мінску. Аднак вясковы завод не мог доўга вытрымліваць канкурэнцыю і ў 1881 годзе спыніў сваё існаванне. Праз некаторы час у яго памяшканні адкрылася вінакурнае прадпрыемства. Пры спрыяльных абставінах Івань магла б стаць вялікім паселішчам, асабліва пасля таго, як паўз яе прайшоў участак Маскоўска-Варшаўскай шашы. Аднак у пачатку XX стагоддзя вёска налічвала толькі 140 жыхароў. Дарэчы, у тагачасных дакументах яна называлася сялом, мабыць, таму, што ў ёй мелася царква, бо ні па колькасці жыхароў, ні па ролі ў сацыяльна-эканамічным жыцці навакольнага яна да ўзроўню сяла "не дацягвала". У 1930-х гадах царкву разабралі, а з матэрыялаў пабудавалі дзіцячы сад...

Сёння ў Івані, па звестках сельсавета, жыве 71 чалавек, палова з іх — пенсійнага ўзросту. З двух дзесяткаў працаздольных жыхароў вёска ніхто працуе ў мясцовым калгасе "1-е Мая", а большасць — на слускіх прадпрыемствах. Непатрэбнымі іваньцам аказаліся і дзіцячы сад, і радзілыны дом, і сталовая, і многія гаспадарчыя пабудовы, што былі тут некалі. Не засталася следу і ад парку, які, па ўспамінах вясковых старажылаў, быў прыгажэйшы за слускі. Моладзь з вёскі з'ехала ў горад, вясковыя сярэдняга ўзросту працуюць у Слуцку. Але, ідучы да шашы, на ўзгорку ўбачылі мы трактары, якія вывозілі на поле арганіку пад будучы ўраджай. Значыць, нягледзячы ні на што, калгас жыве і спраўна пастаўляе мяса і малако дзяржаве. Былія калгасніцы, а зараз пенсіянеркі, памятаюць іншую вёску, калі было ў ёй шмат дарослых і шмат дзяцей, а цяпер...

Віктар ЖЫБРЫК.

ТАЯМНІЦЫ СПРАВЫ АБАБУРКІ

МІЛАСЭРНАСЦЬ

ІТАЛІЯ —
КРАІНА
ШЧЫРЫХ
СЯБРОЎ(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

Пераходу мяжы быў прысвечаны першы допыт у дзень арышту (які гэта быў страшны пераднавагодні дзень для Абабуркі!). Арыштаваны патлумачыў, што ў 1920 годзе (у далейшым высветлілася, у 1921-м) ён скончыў пяхотныя курсы камсаставу. І папрасіў адпачынак, каб да службы наведваць бацькоў. Але капі дабраўся да родных мясцін, выявілася, што ягоная вёска адбышла да Польшчы. Што было рабіць? Няўжо вяртацца, не пабачыўшы блізкіх? «В селі Мокраны я зашлел в комендатуру красных пограничников... попросил разрешения перейти границу... мне сказали, никакого разрешения не дадим, так как меня на территории Польши могут арестовать. Но я все же не послушался и прямо в военной форме, вооруженный, перешел границу к своим родителям, расстояние от советской границы всего было 3,5 километра (...) Пришел в село я днем через огород отца, его в доме не было, была только мать и малые дети. Вскоре пришел отец, сказал мне: лезь скорей на печь и сиди там, так как в селе находятся польские войска. Я просидел на печи до вечера, вечером я слез с печи (...) Утром, как рассвело, мы вместе с отцом перешли на советскую "территорию".

Вось, уласна, і ўсе "преступления". Але ў нкусаўцаў быў яшчэ і другі пункт абвінавачвання: маўляў, Абабурка "вредительски развалил" працу гандлёвай палаты, якую ўзначальваў. У доказ быў прыведзены на 150 (!) старонках "Акт", складзены трыма "экспертамі" — калегамі Абабуркі. Абабурка прызнаў асобныя недахопы, шкодніцтва ж рашуча адхіліў, сказаўшы, што "эксперты" не разабраліся ў дакументах.

Увогуле ж на допытах ён трымаўся цвёрда, упэўнена і ў той жа час прастадушна, як чалавек, якому няма чаго хаваць. Не хітраваў, не выдыгаў, як і належала былому вайскоўцу. Распавёў, што прыкладна ў 1924 годзе мяжу з Польшчай ў СССР пераходзіла і ягоная маці — каб сустрэцца з ім, што пры гэтай сустрэчы ён угаварыў маці адправіць да яго праз мяжу малодшага брата Хвядоса. (Чацвёртага года хлопчык сапраўды перайшоў мяжу, але... быў арыштаваны за гэта і судзімы. На шчасце, па маладзёўскай даду "простілі", аддалі "на поруки"). Прызнаўся, што пісаў маці лісты ў Польшчу, расхваляваючы "хорошую жизнь в СССР", але адказаў не атрымаў.

Дакладна, адкрыта казаў і аб сваіх узаемаадносинах з былым Старшынёй Саўнаркома ЯАССР, да таго часу ўжо арыштаваным. «Расскажите, — патрабавалі следцы, — все вам известное о контрреволюционной, вредительской деятельности бывшего предсавнаркома Шараборина».

«Мне известно, — адказаў Абабурка, — што Шараборин в 1929 году работал секретарем Булунского окружкома. Путём перегиба политики партии и правительства при раскулачивании, коллективизации и проведении антирелигиозной кампании вызвал бандитизм (...). Будучи посланным в Булун для районирования округа, я вскрыл эти факты и установил, что в создании недовольства среди населения и в вызове бандитизма виновны исключительно Шараборин и бывший председатель Булунского окружкома Колмогоров. О преступной деятельности Шараборина... я ставил вопрос в 1931 году в Якутском обкоме... где мой проект... принят не был... Я был вынужден подчиниться большинству».

Відаць, гэта гісторыя следчаму добра вядома, ён перапынае: «Какую вредительскую работу проводил Шараборин по контракции пушнины? На гэта Абабурка адказаў: «Никакого вредительства Шараборина по контракции пушнины не замечал». Між тым, сам Шараборин на

допыце 20 снежня 1937 года ўжо паспеў абгаварыць сябе: «По пушным заготовкам руководимая мною организация считала, что спускаемые планы по заготовке пушнины при их выполнении ведут к истреблению пушных ресурсов Якутии (...) Поэтому принимали все меры к срыву выполнения пушзаготовок». Што гэта было няпраўда, сведчыць пратакол допыту Абабуркі ад 30 сакавіка 1938 года, з якога даведваемся, што «Якутзаготпушнина», якой ён кіраваў, прэміралася легкавым аўтамабілем "за перевыполнение плана пушнозаготовок".

Адным з галоўных спосабаў НКУС зрабіць з сумленнага ча-

контррэвалюцыйнай арганізацыі). А ў "Справке по делу 747", пададзенай на пасяджэнне "Особой тройки при НКВД", Абабурка ўжо не толькі контррэвалюцыйнер — шкоднік ды польскі шпіён, але яшчэ і шпіён японскі, які "с 1930 года... установил связь с японским шпионом Шарабориным, собирав шпионские сведения в пользу Японии". 21 кастрычніка "тройка" прысудзіла яго да расстрэлу.

І тут пачынаецца трэцяя загадка справы Абабуркі. 23 кастрычніка надыходзіць прадпісанне наркома Дарафеева: расстрэляць. Але Абабурку не расстрэляваць адразу. Яму даюць аловак і паперу: пішы! І 28 кастры-

сведчыць далейшая хада падзей. 30 кастрычніка Абабурку ізноў выклікаюць на допыт (працякае афармляюць 20 кастрычніка, падладжваючы пад пасяджэнне "Тройки" 21 кастрычніка). І на гэтым допыце ў параўнанні з п'сьмовым сведчаннем Абабуркі ўсё перакульваецца: Чарнушэвіч ператвараецца з савецкага шпіёна ў польскага, і Абабурка не проста ідзе за кардон пабачыць родных, а нясе пакет Каморнікаў перадае пакет Чарнушэвічу праз Абабурку...

Як здабываліся гэтыя "сведения" з Абабуркі, паказваюць успаміны двух людзей, арыштаваных у 1938 годзе, але якія засталіся ў жывых. Г. І. Іваноў, былы нам. старшыні СНК ЯАССР: «В камере встретил Абабурку М. Г., избитого до такого состояния, что он мог только лежать на боку, кожа на заднице, и на ногах, и на спине болталась ключьями... его избивали, кроме Петрова, Доброклонский, Дмитриев (дакладней, Дзмітрыеўскі. — І. Л.) и другие». А. Е. Кралін, былы нам. наркома сацзабеспячэння: «Я всегда слышал стоны, крики и шум в других кабинетах следователей, однажды я увидел что т. Абабурко... волочился по коридору следственного здания».

Дарэчы сказаць, катавалі Абабурку, здабываючы сведчанні на Чарнушэвіча, аказваецца, дарма: справа ў адносінах яго была спынена яшчэ 27 верасня 1938 года, а ў лістападзе ён і ўвогуле быў адноўлены ў партыі. Абабурка ў тым жа лістападзе быў пакараны смерцю, аб чым сведчыць наступны дакумент:

"АКТ

1938 года, ноября 25 дня. Мы нижеподписавшиеся: нач. 3 отдела УГБ НКВД ЯАССР — лейтенант госбезопасности Доброклонский Н. Н., начальник 8 отделения — мл. лейтенант Ларионов, комендант НКВД ЯАССР — сержант госбезопасности Пушкарев Н. Н., составили настоящий акт в том, что на основании предписания Вр. Наркома Внутренних дел ЯАССР — капитана госбезопасности т. Дорофеева от 23 октября 1938 года привели в исполнение решение Тройки НКВД ЯАССР от 21 октября 1938 года по делу № 747 Абабурко Михаила Григорьевича 1900 г. рождения, осужденного к высшей мере наказания — расстрелу. Абабурко Михаил Григорьевич в 00 часов 45 минут 25 ноября 1938 г. расстрелян и труп предан земле».

Хіба не адчуваецца па ўсім сказаным тут, што хтосьці ўзмоцнена дамагаўся для Абабуркі менавіта гэткага канца? Але хто і чаму? Каму перашкаджаў гэты чалавек?

Можна, не вельмі ўжо далёкі ад ісціны калега Абабуркі па гандлёвай канторы Іван Іштукін, які пісаў 12 лістапада 1956 года (з матэрыялаў пераследства): «В моей памяти Абабурко сохранился как скромный, очень внимательный, хорошо знающий свое дело руководитель. Из его недостатков как человека необходимо сказать о большой склонности к женщинам, от этого не клеилась личная семейная жизнь кой у кого из работников НКВД, у кого конкретно, по фамилии я назвать не могу. Из рассказов бывшего кучера Абабурко, фамилии которого я не помню, — рассказывал мне, что М. Г. Абабурко с моими патефонными английскими пластинками ездил к женам работников НКВД, мужья которых работали по ночам. Это могло иметь пристрастное отношение при допросе Абабурко».

Бесшабашны чырвоны камандзір, узнагароджаны за храбрасць імяным гадзіннікам, ён пляваў на змрочных нкусаўцаў, смяюся з іх. І яны адплацілі за гэта.

Іван ЛАСКОЎ.

На беларускую мову пераклаў Аляксей БАРКОЎСКІ з выдання: Иван Ласков "Тайна дела Абабурко" ("Молодежь Якутии", 1.ІV.93 г. Якутск).

Міхась Рыгоравіч і Бяся Адольфаўна з дачкою Клараю. 1924 год.

лавека "врага" было працягнуць нітачку паміж ім і кімсьці з ужо "разоблачэнных". Абабурка гэта, вядома, разумеў. Але казаў (працякае допыт ад 23 студзеня 1938 года): «С бывшим предсавнаркомом ЯАССР Шарабориным я был в очень близких отношениях, систематически посещал его квартиру по адресу Октябрьская улица, дом № 1, ездил к Шараборину на дачу, а также изредка бывал на моей квартире и Шараборин, точно сказать, сколько я бывал у Шараборина и встречался с ним вообще, сказать не могу, но этих встреч и посещений было очень много».

Відаць, гэтка адкрытасць выбівала карты з рук следчага Дзмітрыеўскага, не давала арганізаваць па-сапраўднаму гучную справу. Абабурку за "развал торговой конторы" пагражаў тэрмін, але, відаць, не вельмі вялікі, палітычных жа абвінавачванняў сфабрыкаваць не атрымалася. 22 красавіка 1938 года арыштаванаму было абвешчана аб сканчэнні следства. Здавалася, справа будзе вось-вось перададзена ў суд. І раптам у ёй з'яўляецца новы дакумент — копія пратакола допыту ад 23 красавіка другога падследнага — Андрэеўскага. З яго паказанняў вынікае, што Абабурка ўваходзіць у контррэвалюцыйную арганізацыю на чале з Шарабориным (і гэта ў той час, калі сам Шараборин у складзе "арганізацыі", названы ім, Абабурку не ўключыў).

Працякае допыт Андрэеўскага — другая загадка справы Абабуркі. І вось чаму: пераследствам, праведзеным у 50-я гады, было даказана, што Андрэеўскі ўвогуле не называў Абабурку ні на адным допыце.

Але фальшыўка спрацавала. Да абвінавачвання па артыкулу 58-7 (эканамічнае шкодніцтва) даб'яляецца 58-11 (удзел у

чынка ён піша сведчанне "о своей контрреволюционно-вредительской работе и шпионской, начиная с 1921 года по день ареста". «Первое преступление я совершил весной 1921 года, — пачынае ён, — когда после окончания... командных курсов поехал на родину в отпуск». Размова ізноў аб пераходзе мяжы, што называецца "преступлением". Але з'яўляюцца новыя дэталі. Аказваецца, перайсці мяжу яму параў жыхар суседняй вёскі, "знакомый по работе в отряде и Красной Армии периода 1919—1920 г.г. некто Митрофан Чернышевич. Он мне сказал, что работает на границе по закордонной разведке, имеет связь с моей родиной... и уговорил пойти домой через границу нелегально, заявив, чтобы в случае чего-либо опасного дома, явился к объездчику с. Морочь Каморникову, он все устроит».

Гэта значыць, Чарнушэвіч ажыццяўляў шпіянаж за польскім памежкам, а Каморнікаў быў ягоным агентам. Магчыма, прыводзячы падрабязнасці, Абабурка спадзяваўся, што ягоны пераход польскай мяжы трохі страціць у цане.

Але ён, відаць, не ведаў, што Мітрафан Чарнушэвіч (а не Чарнушэвіч), ягоны стары знаёмы, сам быў арыштаваны ў далёкай Беларусі як "троцкіст" і што 27 лістапада 1937 года назваў Абабурку (пераблытаўшы імя) як чалавека, з якім вучыўся разам на камандзірскіх курсах. («Абабурко Григорий, член ВКП(б), в настоящее время работает Наркомфинном в одной из национальных республик востока»).

Звесткі аб арыштаваных і іхніх сувязях па сістэме НКУС рассыпаліся цыркулярна. Таму і ў Якуці НКУС магла паступіць папера, што арыштаваны Чарнушэвіч, які меў "связь" з нейкім наркамфінам "одной из республик востока" Абабуркам. Аб гэтым

Штогод дзесяткі вучняў Дзятлаўскай школы-інтэрната адпачываюць у Італіі, папраўляюць сваё здароўе пасля чарнобыльскай бяды. А нядаўна да выхаванцаў гэтай навучальнай установы прыехалі італьянцы з горада Чэрынёла: святар Мікола Манакілі, Анжэла Санкт-Анжэла, Віто Панеб'янка і іншыя. Менавіта ў гэтых сем'ях жывуць дзеці ў час аздараўленчых паездак у цудоўную краіну.

Замежных гасцей хлебам-соллю, шчыра сустракалі навучэнцы, настаўнікі і выхавальні школы. І былі тут радасныя абдымкі, і былі тут хвалючыя ўспаміны, і былі тут слёзы... Многія дзеці сталі для італьянцаў як родныя, іх заўсёды чакаюць, іх прыездзе заўжды рады.

Замежныя госці цікавіліся ўмовамі жыцця ў інтэрнаце, пытаннямі арганізацыі і ўдасканалення навучальна-выхаваўчага працэсу, работай гурткаў і г. д.

З гэтай нагоды ў школе адбыўся святочны канцэрт мастацкай самадзейнасці. Дзеці з дарагімі гасцямі спявалі песні, танцавалі, жартавалі. Словам, весяліліся ад душы. Усе засталіся вечарам-сустрэчай вельмі-вельмі задаволеныя.

Госці азнаёміліся са славуцімі мясцінамі горада і раёна, наведалі сталіцу нашай краіны Мінск. Італьянцам вельмі спадабалася гасцінасць простага беларускага народа, яго працавітасць і душэўнасць.

Хутка зноў група выхаванцаў школы-інтэрната з Дзятлава паедзе за мяжу адпачываць, набіраючы новых сіл. Італія стала для іх краінай здароўя і новых шчырых сяброў.

Іосіф ЗАЯЦ.

З ЛАТВІ

ДОБРАЯ
ВЕСТКА
З БРАСЛАВА

Як нядаўна стала вядома, у Браславе адкрыты консульскі пункт Латвійскай Рэспублікі. Аб гэтым хадзілі чуткі сябры культурна-асветніцкага таварыства "Уздым" і Генеральнага консульства Рэспублікі Беларусь у Даўгаўпілсе. Гэтае пытанне сярод шэрагу іншых старшыня "Уздыму" падымаў на сустрэчы прадстаўнікоў беларускіх суполак у Латвіі з міністрам замежных спраў Латвіі спадаром Біркаўсам, а потым — на сустрэчы прадстаўнікоў нацыянальных і культурных суполак з прэзідэнтам Латвіі спадаром Ульманісам у Даўгаўпілсе. Зараз нашым суайчыннікам, якія жывуць недалёка ад беларуска-латвійскай мяжы, не трэба будзе ездзіць у далёкі свет (за 280 кіламетраў) па візы ў Віцебск. Можна ўявіць, якая гэта эканомія і грошай, і часу.

Станіслаў ВАЛОДЗЬКА.
г. Даўгаўпілс.

ГІСТОРЫЯ АДНОЙ ФАЛЬСІФІКАЦЫІ

“Следствам па справе выкрытай і ліквідаванай контррэвалюцыйнай шпіёнска-дыверсійнай паўстанцкай арганізацыі “Польскай арганізацыі вайскавай” устаноўлена, што ў дзейнасці паўстанцкай прымалі ўдзел...” — такія словы з пастаноў на арышт былі запісаны ў справы многіх тысяч палякаў і беларусаў, рэпрэсаваных у 1937—1938 гадах не толькі на тэрыторыі Беларусі, але і ў Маскве, Пяцігорску, Раставе, Казахстане, Сібіры і іншых вялікіх і малых населеных пунктах усяго былога Саветаў Саюза. Практычна ўсіх іх абвінавачвалі тады ў арганізаванай змове супраць савецкай улады. Арганізацыйнай формай гэтай змовы, на думку работнікаў НКУС, павінна была быць нейкая падпольная контррэвалюцыйная арганізацыя, пад непасрэдным кіраўніцтвам якой і па яе прамому ўказанню павінны былі дзейнічаць “ворагі народа” з польскімі і беларускімі прозвішчамі і імёнамі. І зусім не важна, што

Для супрацоўнікаў УНКУС па Захсібкраі было зусім не важна, што некаторыя з “членаў” гэтага “камітэта” не толькі былі незнаёмыя адзін з адным, але і з’яўляліся людзьмі процілеглага светапогляду, былі ідэйнымі ворагамі... Гэта зусім не бянтэжыла людзей з “хаподнай галавой”, узброеных марксісцка-сталінскай дыялектыкай аб тым, што процілеглыя сілы збліжаюцца, калі яны абедзве настроены супраць... савецкай улады. З архіўна-следчымі справамі некаторых “членаў” указанага камітэта ўдалося пазнаёміцца і, такім чынам, больш падрабязна вывучыць гісторыю іх жыццёвага шляху.

Лёс падрыхтаваў сыну патомнага двараніна Гродзенскай губерні Аляксандру Сасенку ваенную кар’еру яшчэ да яго нараджэння. Мяркуюць самі: ваенным быў дзед, бацька, Аляксандр на службе ў рускага цара дайшоў да чыну палкоўніка і,

«ПАВ» БЫЛА СТВОРАНА ЧЭКІСТАМІ

такой арганізацыі не існавала — яна была створана ў нетрах НКУС.

Стараннямі работнікаў НКУС была прыдуманая магутная нацыяналістычная “Польская арганізацыя вайскавая”, якая нібыта мае свой арганізацыйны цэнтр у Маскве і адпаведныя “камітэты” і “цэнтры” ва ўсіх рэгіёнах Саветаў Саюза. Вось яны і павінны былі, на думку чэкістаў, на месцах займацца фарміраваннем паўстанцкіх легіёнаў, збіраць шпіёнскія звесткі праз сваіх падначаленых і перадаваць іх “заказчыку” — другому польскаму генштабу, а таксама непасрэдна весці падрыхтоўку да ўсеагульнага выступлення супраць савецкай дыктатуры ва ўстаноўлены дзень і гадзіну...

Справа на “ПАВ” — адна з самых масавых пасля спраў “РОВСА” і “Саюза выратавання Расіі” і яркі прыклад лінейных арыштаў — арыштаў па нацыянальнай прыкмеце. Філіялы арганізацыі “ствараліся” арганізмам НКУС у абсалютнай большасці не толькі цэнтральных раёнаў краіны, але і ў Заходне-Сібірскім краі, Усходняй Сібіры, на Урале. Тым больш, што складанасцей гэта не выклікала — працэнт палякаў і беларусаў, якія пражывалі там (яны перш за ўсё ўключаліся ў спісы асоб, што праходзілі па справах “ПАВ”), быў досыць высокі ў выніку іх перасялення ў Сібір у канцы мінулага і пачатку гэтага стагоддзя.

Прэамбула абвінавачага заключэння заўсёды заставалася нязменнай, мяняліся толькі прозвішчы ды назвы населеных пунктаў, “факты” ды “прыклады” варажой дзейнасці. А рабілася гэта так. Пры допытах “...высвятлялі, дзе працаваў да арышту абвінавачаны, чым займаўся, ці былі нейкія факты пажараў, атручвання жывёлы па месцы яго жыхарства і гэтак далей. Высветлішы гэтыя пытанні, штучна прылічвалі ў паказаннях абвінавачаных учыненне тых ці іншых актў шкоднай ці дыверсійнай дзейнасці...” (З пратакола допыту 27 сакавіка 1957 года былога супрацоўніка Новасібірскага ўпраўлення НКУС Філіповіча С. Ф.).

І яшчэ адно. У спраў на “ПАВ” была асаблівасць, што адрознівала іх ад іншых: амаль усе яны былі групавымі. Успомнім хаця б лёс жыхароў вёскі Беласток Крывашынскага раёна Заходне-Сібірскага краю, дзе за адну ноч у снежні 1937 года былі арыштаваны ўсе мужчыны ва ўзросце ад 16 да 70 гадоў... Вярнуліся ж з іх усяго некалькі чалавек.

І можа не варта было б гаварыць аб гэтых міфічных цэнтрах і камітэтах неіснаваўшай “Польскай арганізацыі вайскавай”, калі б за імі не стаялі рэальныя чалавечыя лёсы. Лёсы людзей з рознымі перакананнямі, поглядамі, пражытымі жыццямі, але аднолькавым іх завяршэннем: падваламі НКУС і куляй у патыліцу.

Па разліках чэкістаў, усёй контррэвалюцыйнай работай у Сібіры павінен быў кіраваць так званы “Сібірскі польскі камітэт” арганізацыі “ПАВ”, што складалася з людзей аўтарытэтных і добра вядомых сярод сібірскіх палякаў і беларусаў. І такія былі знойдзены. У яго былі “прызначаны” вядомы ў Нарымскім краі паляк-камуніст з дарэвалюцыйным стажам Філіповіч-Кеншчынскі і былы кадравы афіцэр калчакіўскай і польскай арміі Сасенка, кіраўнік польскага таварыства ў Новасібірску, палітэмігрант Плябанек і ксандзы Томскага і Іркуцкага касцёлаў Гронскі і Жукоўскі, былы камандзір падраздзялення войск ЧК на чыгуначы Лукашук і загадчык аддзела нацыянальных меншасцей Сібірайканкома Зкміеўскі.

вышэйшы ў адстаўку, жыві ў горадзе Замосце Лублінскай губерні.

Да пачатку першай сусветнай вайны Аляксандру Сасенку споўнілася васемнаццаць гадоў, і ён не ўяўляў сябе без поля бою, марыў памерці смерцю храбрых за айчыну. Атрымаўшы благаслаўленне бацькоў, паступіў вальнапісаным у дзевяноста дзевяты Іванагародскі пяхотны полк і быў накіраваны на фронт ва Усходнюю Прусію. Быў паранены. Шпіталь і зноў дарога на фронт. Потым рэвалюцыя, вогненны дарогі грамадзянскай вайны. У пачатку 20-х гадоў Аляксандр Сасенка пачаў служыць у часцах польскай арміі, размешчаных у Баранавічах і Брэсце, але раненні і кантузія пастаянна аб сабе нагадвалі. Давялося ў дваццаць трэцім годзе з арміі дэмабілізавацца. Жонка Лідзія, расіянка па паходжанні, сумавала па родных, што засталіся ў Савецкай Расіі. Пасля доўгіх ваганняў вырашылі вярнуцца ў Расію да сваякоў жонкі.

Пры пераходзе мяжы А. Сасенка быў арыштаваны і за нелегальны пераход мяжы камітэтам АДПУ асуджаны да трох гадоў канцлагера. Пасля адбыцця гэтых трох гадоў у Салаўках у дваццаць сёмым годзе яго адправілі ў ссылку ў Нарымскую акругу Заходне-Сібірскага краю. Жыві ён у пасёлку Каргасок, у леспрамгасе ў тайзе, а з 1932 года — у горадзе Калпашаве. Працаваў механікам-матарыстам на электрастанцыі гарадскога педвучылішча.

Арыштавалі яго 11 жніўня 1937 года. Пасля папярэдніх допытаў у Калпашаве яго пераправілі ў Новасібірск. Грунтоўна “апрацаваны” спецыялістамі сваёй справы А. Сасенка на допыце ў начальніка УНКУС па Захсібкраю Горбача прызнаўся, што ў 1924 годзе быў нелегальна перакінуты ў СССР са спецыяльнымі заданнямі польскіх разведорганаў. Канкрэтна гэта нібыта выяўлялася ў тым, што Сасенка павінен быў аб’яднаць усе разрозненыя групы “ПАВ”, якія існавалі ў Сібіры, у адну магутную цэнтралізаваную арганізацыю, што яму і ўдалося. Даў паказанні аб тым, што пад яго кіраўніцтвам былі аб’яднаны групы “ПАВ”, якія існавалі практычна ва ўсіх сібірскіх гарадах, пералічыў прозвішчы кіраўнікоў гэтых груп, назваў прозвішчы людзей з ліку былых ваенных рускай арміі, якіх нібыта асабіста завербаваў у арганізацыю на пасадкі камандзіраў штурмавых паўстанцкіх атрадаў.

У чым толькі не “прызнаўся” Сасенка сваім следчым на допытах, пратаколы якіх налічвалі не менш дваццаці старонак друкаванага тэксту. Вось толькі падлісы падследчага адсутнічаюць, а без іх, як вядома, пратакол не лічыцца дакументам. І ўсё ж, нягледзячы на такі “прамах следства”, копіі пратаколаў Сасенкі Аляксандра былі далучаны ў якасці доказаў да спраў многіх рэпрэсаваных сібірскіх палякаў і беларусаў, у тым ліку і жыхароў вёскі Беласток, хаця ў іх няма нават упамінавання аб вёсцы ці кімсьці з яго жыхароў.

Пастановай Асобай нарады НКУС СССР ад 20 кастрычніка 1937 года Аляксандр Сасенка быў прыгавораны да расстрэлу, і 5 лістапада яго не стала.

Калі чытаеш такое, адчуваеш жах, здзіўленне, неўразауменне, як усё гэта ўвогуле магло адбывацца. І ўсё-такі ведаць праўду аб гэтым трэба. Такія ўрокі гісторыі паўтарацца не павінны.

Ігар КУЗНЯЦОЎ.

Свята-Нікольская царква, якая была ўзведзена ў Петрыкавічы ў 1830 годзе і захавалася да гэтага часу, з’яўляецца адзіным у сваім родзе архітэктурным помнікам на Палессі (пабудаваныя тады ж у Тураве і Давыд-Гарадку цэрквы былі разбураны). Тут адзін з лепшых на Гомельшчыне царкоўных хор-дзейнічае нядзельная школа, сабраная многа старадаўніх ікон, што засталіся ў адзіным экзэмпляры на Беларусі.

НА ЗДЫМКУ: гэтаму алтару больш за сто гадоў.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА.

БЕЛАРУСЫ УКРАЇНЫ АБ’ЯДНОЎВАЮЦА

У сталіцы Украіны горадзе Кіеве ініцыятыўная група з шасці чалавек, а менавіта: А. Варанчука (старшыня групы), С. Жолудзь, А. Чваркова, І. Каспяровіч, В. Маслава і А. Болбаса распачала працу над аб’яднаннем разрозненых пакуль што беларускіх суполак Украіны.

Кіраваць і каардынаваць дзейнасць аб’яднання суполак будзе Рада. Ініцыятыўная група прапанавала наступны яе склад:

1. АРЖУХОЎСКАЯ Ірына Аляксандраўна — намеснік старшыні аб’яднання “Беларусь” (г. Кіеў);
2. ВАЛЧОК Іван Пятровіч — старшыня нацыянальна-культурнага аб’яднання імя Максіма Багдановіча (г. Запарожжа);
3. ГАЙДУК Таіса Васільеўна — старшыня беларускага аб’яднання “Беларуская старонка” (г. Нікалаеў);
4. ДАЎГАЛЕЎ Уладзімір Сцяпанавіч — старшыня нацыянальна-культурнага аб’яднання беларусаў Крыма (г. Ялта);
5. ЗЕЛЯНКОЎСКІ Сяргей Пятровіч — старшыня клуба “Феміда” (г. Кіеў);
6. КАПЧЫК Пятрусь Міхайлавіч — кіраўнік гурта Беларускай культуры “Зорка Венера” (г. Ізяслаў Хмяльніцкай вобласці);
7. КАРНЯЛЮК Іна Уладзіміраўна — кіраўнік гурта беларусаў г. Ковеля (Вальнска-вобласць);
8. МЕШЧАРКОЎ Валерый Хведаравіч — старшыня аб’яднання беларусаў “Сябры” (г. Харкаў);
9. НЕСЦЯРУК Андрэй Герасімавіч — старшыня нацыянальна-культурнага таварыства “Беларус Данеччыны” (г. Данецк);
10. ПІЛПЕНКА Міхась Карнеевіч — старшыня аб’яднання “Беларусь” (г. Кіеў);
11. ПРУСАЎ Лявон Трахімавіч — старшыня Беларускай грамады “Беларускі дом” (г. Херсон);
12. САЛУК Сяргей Аркадзевіч — старшыня таварыства “Белая Русь” (г. Івана-Франкоўск);
13. САМУЙЛЕНКА Васіль Іванавіч — старшыня нацыянальна-культурнага таварыства “Белая Русь” (г. Харкаў);
14. ШАРКАДЗІЙ Ганна Яўстафіеўна — старшыня беларускай грамады г. Сцебнікі (Львоўская вобласць);
15. ЦМОШЧАНКА Барыс Мікалаевіч — старшыня аб’яднання беларусаў імя Францішка Скарыны (г. Львоў);
16. ЦУНЧЫК Аляксандр Мікалаевіч — старшыня аб’яднання беларусаў імя Якуба Коласа (г. Ковель Вальнска-вобласці).

Безумоўна, што склад Рады будзе павялічаны, таму што ў бліжэйшы час будуць створаны беларускія нацыянальна-культурныя таварыствы ў гарадах Жытоміры, Белай Царкве (Кіеўская вобласць), Херсоне, Чарнаўцах, Днепрапятроўску, Адэсе і іншых гарадах Украіны.

Украіна стала другой радзімай амаль для 400 000 этнічных беларусаў. Аб’яднаць іх, каб захаваць сваю самабытнасць, мову, культуру, і ставіць на мзце ініцыятыўная група па стварэнню Рады беларускіх культурных таварыстваў.

Лічу, што гэта вельмі патрэбная справа, таму што, аб’яднаўшыся, мы зможам не толькі абмяняцца вопытам, але і дапамагчы аднаму ў рабоце суполак і аб’яднанняў. Пакуль што кожная беларуская суполка на Украіне “варыцца ва ўласным саку”, і можна толькі пазайздросціць беларусам Польшчы, Літвы, Эстоніі, дзе ўжо даўно беларусы згуртаваліся ў аб’яднання, якія даюць плён. Літоўскія беларусы маюць беларускую сярэднюю школу ў Вільнюсе, тут у мясцовым педагагічным універсітэце ёсць аддзяленне беларускай мовы і літаратуры на філалагічным факультэце, выдаецца газета па-беларуску, беларуская мова гучыць на хвалях Літоўскага радыё і тэлебачання. А якое цікавае культурнае жыццё беларусаў у Польшчы! Апошнія публікацыі з Эстоніі

таксама гавораць пра ажыўленне дзейнасці беларускіх суполак у Іххві, Нарве, Таіліне — гарадах, дзе пражывае амаль 20 тысяч нашых сучаснікаў.

Канешне, не варта зайздросціць дасягненням іншых, а варта паставіць пытанне рубам: а што, мы горшыя?! Няўжо мы не беларусы?!

І не варта напрацаваць рускамоўных беларусаў у няведанні роднай мовы, бо карысці ад гэтых папрокаў аніякай, а распаўсюджванне варажасці не будзе на карысць агульнай справе. Калі рускамоўныя беларусы адчуваюць прыгажосць беларускай народнай песні, цудоўнага вершаванага радка Максіма Багдановіча і Якуба Коласа, Уладзіміра Караткевіча і Пімена Панчанкі, Аляся Разанава і Сяргея Грахоўскага, іншых майстроў піра, яны самі пацігнуцца да роднай мовы. І менавіта беларускамоўныя суполкі Палтавы, Заходняй Украіны пакажуць прыклад любові да роднай мовы, літаратуры, фальклору, гісторыі, беручы нешта карыснае і ў расійскамоўных суполак беларусаў усходняй і паўднёвай Украіны. Будзе адбывацца ўзаемны ўплыў, што ўрэшце рэшт будзе працаваць толькі на кансалідацыю ўсяе беларускай дыяспары Украіны.

Вельмі прыемна, што работа па аб’яднанню беларускіх суполак на Украіне пачалася ў спрыяльны час: на бацькаўшчыне створаны Дзяржаўны камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь, які ўзначальвае ўкраінец Аляксандр Білык, а яго намеснікам па справах нацыянальных меншасцей Беларусі і беларускай дыяспары стаў спадар Іван Яновіч, якога многія з нас ведаюць яшчэ па рабоце ў Міністэрстве культуры Беларусі. Тут жа працуе і Ніна Петухова, якую мы ўсе ведаем па ЗБС “Бацькаўшчына”.

Дзякуючы намаганням створанага камітэта, зрушылася з месца выкананне праграмы “Беларусы ў свеце”, прынятай яшчэ ў 1993 годзе.

Усё гэта ўсяляе надзею, што праца ініцыятыўнай групы ў Кіеве прынясе свой плён і мы аб’яднаемся!

Ініцыятыўная група прапрацоўвае магчымасць выдання газеты “Беларус Украіны”, перад якой ставіцца канкрэтная мэта — аказаць дапамогу ў рабоце таварыстваў, інфармаванні грамадзян беларускай нацыянальнасці аб навінах у Рэспубліцы Беларусь і рабоце культурных суполак беларусаў на Украіне.

Хочацца спадзявацца, што побач з польскамоўнай “Дзёнік Кіеўскі”, армянскамоўнай “Арагац”, газетамі на крымска-татарскай, балгарскай, венгерскай, румынскай мовах, шматлікімі газетамі на рускай мове з’явіцца на Украіне і беларускамоўная газета, і яе не насцігне лёс “Беларуса Галічыны” — газеты са Львова, якая “сканала” пасля выхаду трох-чатырох нумароў, якая, дарэчы, была рэгіянальнай (Галічына) газетай. “Беларус Украіны” будзе газетай беларусаў усёй украінскай дзяржавы.

Заканчваючы свой допіс у “Голас Радзімы”, хачу заклікаць усіх яе чытачоў на Украіне падтрымаць намаганні ініцыятыўнай групы пад старшынствам А. Варанчука ў аб’яднанні беларускіх суполак.

Пятрусь КАПЧЫК.

Украіна, г. Ізяслаў.

1998-мы — год Адама Міцкевіча

АПЯВАЎ БЕЛАРУСЬ

У сталічным Даме літаратара 22 снежня 1997 года адбылася першая вечарына, прысвечаная 200-м угоддзям нашага геніяльнага земляка Адама Міцкевіча. Яна стала магчымай дзякуючы рупліўцам-кінематографістам студыі "Летапіс", якія стварылі фільм "Дыярыюш наваградскі". Гэтая дваццаціхвілінная стужка знаёміць гледача з жыццёвым і творчым шляхам паэта, вызначальнымі падзеямі ў ягоным жыцці. У аснову закладавага тэксту фільма (аўтар сцэнарыя Уладзімір Халіп) пакладзены вершаваныя радкі Адама Міцкевіча за выключэннем асноўных біяграфічных звестак. Пра тое, хто такі Адам Міцкевіч, пра яго грамадзянскае і паэтычнае крэда гавораць у фільме творы паэта, ён сам. Аператарскае майстэрства Сяргея Пятроўскага робіць карціну запамінальнай.

Прэм'ера фільма адбылася ў паўночнай зале Дома літаратара і вызначалася незвычайнай актыўнасцю гледачоў, што прынялі ўдзел у абмеркаванні стужкі. Першым важнае слова сказаў гісторык і пісьменнік Мікола Ермаловіч. Ён паставіў шэраг пытанняў, а перадусім — такія: чаму Адам Міцкевіч, ураджэнец Наваградчыны, дзе беларуская мова найбагацейшая, пісаў па-польску? Чаму ён, чья творчасць пабудавана на беларускім матэрыяле, лічыцца ў нас польскім паэтам? Зрабіўшы экскурс у гісторыю Беларусі, Мікола Іванавіч робіць, на наш погляд, адзіна правільны вывад: у краіне, дзе не было беларускага друку, паэт вымушаны быў пісаць на няроднай яму мове, каб быць пачутым, каб ягоныя творы ўбачылі свет. Ходзяць чуткі, зазначыў выступаюцца, што Адам Міцкевіч пісаў вершы і па-беларуску. Хочацца верыць у гэта. Але да сённяшняга дня яны не адшуканыя і, магчыма, дзесьці ў Варшаве ці ў Парыжы чакаюць сваіх даследчыкаў.

Пісьменнік Мікола Аўрамчык, як і Мікола Ермаловіч, выказаў здзіўленне з нагоды афіцыйнага стаўлення да Адама Міцкевіча як да польскага паэта. Прыхільна сустрэла зала паэтку Валянціну Аксак, якая гаварыла пра ўша-

наванне памяці Адама Міцкевіча ў сталіцы Беларусі. Яна прапанавала прысутным накіраваць ліст да гарадской улады з просьбай аб перайменаванні вуліцы Карла Маркса і ўстаноўцы помніка паэту ў Міхайлаўскім скверы. Гэтая прапанова разварушыла залу. Выказваліся розныя меркаванні. Нехта называў іншыя мясціны для ўстаноўкі помніка, нехта лічыў, што адна з станцый метро павінна насіць імя Адама Міцкевіча. Былі і такія, абачлівыя, хто сцвярджаў, што гэта не такая простая справа, як гэта здаецца на першы погляд, і тут трэба добра падумаць, каб зрабіць яе як мага лепш. Але ўсе сыходзіліся на тым, што менавіта цяпер самы час ушанаваць нашага слаўтага земляка і ўстанавіць яго помнік у цэнтры Мінска. І тут дыскусія — не на карысць справе. Трэба адзначыць, што словы ўдзячнасці ў адрас стваральнікаў гэтай стужкі гучалі ў кожным выступленні. Несумненна, фільм "Дыярыюш наваградскі" — пэўны набытак дакументальнага беларускага кінематографа і творчая ўдача рэжысёра Рычарда Ясінскага, якому належыць шэраг карцін пра вядомых ва ўсім свеце беларусаў, што вымушаны былі пакінуць Радзіму і жыць у эміграцыі. Гэта "Вяртанне Міхаса Забэйды", "Паланез для касінераў" пра Тадэвуша Касцюшку, "Душа не падарожніца" пра вучонага ў галіне астранаўтыкі Барыса Кіта. Фільм "Дыярыюш наваградскі" — яшчэ адзін крок студый "Летапіс" на шляху вяртання беларускаму народу ягонага духоўнага багацця, ягонай духоўнай спадчыны. Будзем спадзявацца, што ў гадавіну нараджэння паэта гэтая стужка знойдзе шырокага гледача і, паглядзеўшы яе, кожны зразумее, што Адам Міцкевіч для нас — найперш беларускі паэт, а толькі пасля — польскі. Пра гэта сведчыць большасць творчай спадчыны паэта, тэмы і вобразы ягоных вершаў і паэм. Так слаўна апяваць родную Беларусь можа толькі яе верны сын. Пра гэта фільм "Дыярыюш наваградскі".

Ірына ЛЯКСЕВА.

МІЦКЕВІЧУ ПРЫСВЯЧАЕЦЦА

З году ў год усталёўваецца болей трывалая павязь рускага паэта Андрэя Вазнясенскага з Беларуссю, беларускай старонкай, беларускай культурай. Літаратар заўсёды ўважны да беларускай рэчаіснасці, адгукаецца на яе вершам. Параўнальна нядаўна ў Мінску выдадзена кніга выбранай паэзіі Андрэя Вазнясенскага "Не отрекись". А шмат гадоў раней Рыгор Бардулін пераклаў і на беларускую мову томик выбранай паэзіі рускага паэта.

А калі зазірнуць яшчэ амаль на тры дзесяцігоддзі назад, то якраз тады адбылася і сустрэча Андрэя Вазнясенскага з Беларуссю. Арганізатарам сустрэч рускага паэта з мінскімі аматарамі паэзіі стаў тады выкладчык політэхнічнага інстытута Віктар Жак. Пасля Мінска Вазнясенскі адкрыў для сябе Свіцязь, мясціны, звязаныя з імем Адама Міцкевіча. Так нарадзіўся вядомы, шматоблічны вобраз — "Дубовый лист виолончель-

ный..." Так нарадзілася аднайменная кніга, штуршком да чаго стаўся слаўты міцкевічаўскі дуб.

200-гадовы юбілей Адама Міцкевіча падштурхнуў Андрэя Вазнясенскага да новага беларускага праекта. Мяркуецца, што 6 чэрвеня 1998 года на беразе Свіцязі адбудзецца сапраўды тэатральна-паэтычнае дзейства. Калі ўлічыць, што свята паэзіі прыйдзе ў дзень нараджэння сябра Міцкевіча — ды яшчэ ў прырададзень 200-годдзя Аляксандра Сяргеевіча Пушкіна, то тры сапраўдныя зоркі, тры таленты, тры планеты паяднаюцца ў ліпені на беразе Свіцязі — Міцкевіч, Пушкін, Вазнясенскі... Будзем чакаць чэрвеня. Будзем спадзявацца, што Беларусь дастойна прыме вялікага сябра нашай нацыянальнай, айчыннай культуры, вялікага рускага паэта Андрэя Вазнясенскага.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

ЛІСТЫ МАКСІМА ТАНКА ДА МІХАСЯ ЗАБЭЙДЫ-СУМІЦКАГА

Мінск. 16/X.63.

Дарагі Міхале!

Зноў са спазненнем адказваю на Тваё пісьмо, за што прашу дараваць, бо тут не толькі мая віна. Быў гэты час у камандзіроўцы. Пралятаў нават над Прагай, шкада толькі, што не было часу зноў зайсці на Твае Вінаградзе і наведаць Цябе. Амаль два тыдні правёў у цудоўнай Італіі. Два дні былі ў Рыме, дзень у Фларэнцыі, два дні — у Равэнне, у Сан-Марына, у іншых гарадах і пасёлках. Шкада толькі, што мала часу было на наведванне розных гістарычных мясцін, музеяў, карцінных галерэй, бо праграма наша была запоўнена сустрэчамі, гутаркамі, спрэчкамі з прадстаўнікамі розных таварыстваў, арганізацый, партый. Вандруючы па Італіі, я часта ўспамінаў: недзе і Ты тут некалі блукаў, спяваў. Нават прыслухоўваўся, думаў, што, можа, пачую рэха Твайго знаёмага і роднага голасу. Была залатая італьянская восень. Сады атрасалі сваю чырвань, толькі яблыкі палаючымі літарыкамі гарэлі ў сонцы, сям-там зеленаля кукуруза і чарнелі квадраты азійнай раллі. Толькі перад самым адлётам пайшоў дождж, які перашкодзіў больш грунтоўна пазнаёміцца з Міланам. Таму амаль некалькі гадзін правялі на аэрадроме, пакуль аформілі свае дакументы, білеты. Незабыўнае ўражанне пакінуў пералёт праз Альпы, вяршыні якіх, прабіўшы аблокі, ззялі ў сонцы і

гасціць наш цудоўны пісьменнік і чалавек Іван Мележ. Ты, здаецца, чытаў яго выдатны раман "Людзі на балоце"? А Рыгора Раманавіча я ўжо даўно не бачыў. Званіў яму, але кожны раз адказвалі, што ён некуды паехаў у камандзіроўку. Мо сустрэну яго на сесіі Вярхоўнага Савета, якая хутка пачнецца. Бачыш, пішу пра розныя справы, а пра самае галоўнае — пра Тваё здароўе — баюся і пытацца. Відзець, браце, эскулапы на ўсім свеце аднолькавыя. Як яны, не правярыўшы нейкія прэпараты, маглі табе іх даваць? Чорт ведае што! Пішы, Міхале, можа што Табе трэба, можа ў нас нейкія лекі можна было б знайсці. Прышлем. Толькі пішы.

Набліжаецца Новы год. Так хацелася б, каб у гэтым новым годзе больш у нас было харошых сяброўскіх сустрэч, каб усе былі жывы, здаровы, каб яшчэ больш нарадзілася харошых песень, больш было радасных дзён у жыцці.

Усяго самага найлепшага жадаем Табе, Міхале, што толькі могуць жадаць Табе шчырыя сябры. А іх у Цябе шмат. Вось і сёння, нясу Твае пласцінкі, каб перапісаць на магнітафонную стужку і паслаць у Маскву, у Ленінград...

Гэтымі днямі закончу складаць свой новы зборнік вершаў, які называў "Глытком вады". Вось яшчэ два вершы з гэтага зборніка.

«НІЗКІ ПАКЛОН ТВАІМ ПЕСНЯМ...»

грозна і велічна, быццам нейкія дапагонныя жывёліны, шчэрылі свае вострыя клькі, стараючыся дацягнуцца да нашага самалёта. Вярнуўшыся дамоў, паехаў на Нарач. Пераначаваў там. Паслухаў, як шуміць наша мора. Думаў наведаць бацькоў, але дарогі сталі гразкімі пасля дажджоў і я не змог дабрацца да сваёй Пількаўшчыны, дзе сёлета вельмі ўрадзілі антонаўкі.

Дарагі Міхале, калі наступным разам прыедзеш да нас, абавязкова наведаем гэтыя цудоўныя нашы нарачанскія мясціны, дзе куды лепш адлачываецца, як на нейкіх праслаўленых курортах. Што да дзяцей, пра якіх Ты пішаў, дык у Цябе іх больш, як у самага мнагадзетнага бацькі. Многіх разбудзіла твая песня, многія з ёй, як з самай дарагой спадчынай, пайшлі ў свет, у жыццё, успамінаючы Цябе шчырым, добрым словам. Цяпер самае галоўнае — здароўе. Праўда, многія хваробы лягчэй лячыць на роднай зямлі, на сваёй печы. Спадзяюся, што калі зноў сустрэнемся, развее вецер з беларускіх шляхоў Твае сумныя думы, якія, часамі, не даюць Табе пакоі ў ўдзень, і ўначы. Можа, патрэбны Табе, Міхале, якія лекі? Пішы. Што да маёй Любоў Андрэеўны, дык яна абвініла ўсім нас, а ў першую чаргу мяне, што мы не змаглі развесіліць гасцей, што самі больш гаварылі, змушаючы гасцей толькі слухаць. Трэба прызнацца, што яна тут мела рацыю. Я разумею і Твой настрой перад самым выступленнем. Так што Ты, браце, не выгараджвай мяне. Нагрузка ўсе гэтыя дні, якія правёў Ты ў нас, была велізарная. Трэба было нам выкраіць з праграмы дзень-два для поўнага адпачынку ці падарожжа па дарагіх сэрцу мясцінах.

Пасылаю Табе, Міхале, два свае апошнія вершыкі.

Параненага партызана
Прынеслі сябры змярканнем
І ў бой пайшлі.

Ляжыць ён у роднай хаце,
І ўжо не чуе, як маці
Галосіць над ім:
"Дабранач, мой сынку, дабранач,
Ды не той дабранач, што нанач,
А што наvek!.."
А бой грукока за борам,
Слязамі падаюць зоры
У чырвоны снег.

НІЧОГА

— Як жывецца!
— Нічога!..
А за гэтым адказам,
Абыдзённым, так многа
Шчацця, што ты адразу
Усяго і не ўспомніш.
Тут — здароўе і праца,
Дружбаі, хлебам стол поўны,
Песня родная ў хаце,
Сонца ў небе высокім,
Мір на нівах, дарогах
І палёты "Вастокаў"...
Вось табе — і нічога!

Моцна Цябе ўсе абдымаем і шлем самыя сардэчныя пажаданні здароўя і шчасця ў жыцці.

Максім ТАНК.

Мінск. 23/XII.63 г.

Дарагі Міхале! Шчыра Табе дзякую за пісьмо і гасцінныя запросіны зноў наведаць Тваю Злату Прагу. Я дужа шкадую, што падчас майго падарожжа не выпала вольнай хвіліны, і я не змог наведаць Твой музычны Алімп, яшчэ раз паблукіць разам з Табою па тых маляўнічых парках і вуліцах, дзе калісьці ўспаміналі мінулыя стрэчы, нашых старых і новых сяброў. Зараз недзе ў Вас

Працяг.

Пачатак у № 52 за 1997 год, № 1 за 1998 год.

На шумнай цыркавай арэне
Амаль забыўся мядзведзь палярны
Пра ззянне айсбергаў і марэнаў,
Пра акіяна кліч уладарны.
Але марожаным неасцярожна
Пачаставаў нехта небарака,
І ён успомніў свой край марозны
І, як па матцы дзіцё, заплакаў.

ВЯСЕЛЬНАЯ

Мы — людзі простыя. Мы не пакрыўдзімся,
Калі забудуць нас за стол пазаваць,
Калі не хопіць нам усім шырокіх лаў,
Дык зможам нават мы і пастаяць.

Мы — людзі сціплыя, прамоўчаць можам нат,
Калі памыляцца і пададуць
Заместа чарачкі вядзерца першаку,
Заместа скварачкі — ды шкільяндэ.

І хоць мы ціхія, але не змірымся,
Калі нам не дадуць падалаваць
Ну хоць бы ў ручаньку з пярэцкам залатым
Той, каму шчасцейка хочам пажадаць.

І каб не наракалі потым на каго,
Што без прычыны мы перавярнулі дом,
Дазвольце нам яшчэ і песню праспяваць,
З "Лявоніхай" прайсціся пад цымбалаў гром.

З надзеяй на хуткую сустрэчу моцна Цябе абдымаю і цалую. Прывітанні Табе ад усяго майго калгасу.

Максім ТАНК.

Мінск. 15/III.64.

Дарагі Міхале! Зноў мушу Цябе перапрасіць, што з такім спазненнем адказваю на Твае лісты, якія столькі часу праляжалі на сталі, чакаючы мяне. Увесь гэты час быў у камандзіроўцы. Наведаў нашых польскіх сяброў і знаёмых, якія жывуць у Варшаве, Лодзі, Кракаве. Бачыш, быў нават блізка ад Твайго Прагі. Паездка была досыць цяжкая, бо амаль кожны дзень трэба было па 6—7 разоў выступаць з рознымі дакладамі, чаго я больш за ўсё не люблю. Праўда, шмат было хвалючых сустрэч з нашымі супольнымі старымі знаёмымі, якім раскаваў аб Тваіх гастролях. Усе яны вельмі цікавіліся Тваім жыццём-быццём, здароўем і зайдзросцілі нам, што мы чулі нашы родныя песні ў Тваім цудоўным выкананні. Пасля Польшчы ездзіў на Украіну, адкуль толькі што вярнуўся дамоў з шаўчэнкаўскіх урачыстасцяў. Пабываў у старажытным Кіеве і ў Каневе, дзе на магільні Кабзара мы палажылі вянок. Радасна, што ўкраінцы так шырока і гучна адзначылі 150-годдзе нараджэння вялікага Тараса. Нам, беларусам, ёсць чаму ў іх павучыцца. Там у кожнай хаце знойдзеш зборнік яго вершаў. Толькі на Украіне больш ста помнікаў Тарасу. Такой любоўю і папулярнасцю ў народзе мала хто з класікаў сусветнай літаратуры можа пахваліцца. А мы, бульбянікі, да гэтага часу не паставілі нават помнікаў ні Янку Купалу, ні Якубу Коласу.

З пласцінак, якія Ты мне падараваў, я зрабіў некалькі запісаў на магнітафоннай стужцы і паслаў сваім сябрам у Маскву, Ленінград, Сафію. Хаі паслухаюць, як гучыць наша песня ў Тваім непаўторным выкананні.

Шчыра Табе дзякую за песню "Ціха, так ціха". Сардэчнае Табе прывітанне ад маёй Любоў Андрэеўны, ад усёй маёй сям'і і ад усіх Тваіх шматлікіх мінскіх сяброў. Раман Івана Мележа "Людзі на балоце" пастараюся знайсці і прыслаць Табе. Цудоўная рэч. Асабліва першая частка. Дай божа яму на такім узроўні напісаць усю трылогію.

Моцна, дарагі Міхале, абдымаю Цябе і цалую, жадаю шчасця, а больш за ўсё здароўя, здароўя і яшчэ раз здароўя.

Твой Максім ТАНК.

Дваццаць гадоў споўнілася народнай студыі выяўленчага мастацтва Івянецкай сярэдняй школы. Арганізаваў яе і многія гады ўзначальваў Алег Раманоўскі, чалавек шматграннага даравання, які змог прывіць студыям любоў да жывапісу, графікі, разьбы па дрэву, керамікі.

Работы яго выхаванцаў экспанаваліся на выставах у многіх краінах свету. Для часткі навучэнцаў студыя стала першай прыступкай у набыцці прафесіі. Кіруе студыяй выхаванец Алега Фядосавіча Віктар Загавалка, які скомчыў Мінскае мастацкае вучылішча імя Глебавы.

НА ЗДЫМКУ: Алег РАМАНОЎСКІ (справа) і Віктар ЗАГАВАЛКА ў студыі выяўленчага мастацтва Івянецкай сярэдняй школы.

Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

ПІЛГРЫМКІ

НАВУМА ГАЛЬПЯРОВІЧА

Толькі летась з Навумам Гальпяровічам я сустрэўся ў самых аддаленых ад Мінска мясцінах і пры самых нечаканых нагодах. То гэта было на возеры Нешчарда на ўшанаванні памяці Яна Баршчэўскага, то ў Каханавічах, калі верхнядзвінскія энтузіясты адзначалі 160-годдзе свайго земляка, паэта і фалькларыста Ігната Храпавіцкага... Паэт, радыёжурналіст, старшыня Полацка-Глыбоцкай філіі Саюза беларускіх пісьменнікаў Навум Гальпяровіч са сваёй кватэры ў Наваполацку як той Усяслаў Чарадзеі мог раніцою патрэбнага дня быць у Баравусе, дзе адкрылася мемарыяльная дошка ў гонар Янкі Купалы (у 1916 г. Іван Луцвіч там праходзіў вайсковую службу), днём быць у старажытнай Дрысе (у 1918 годзе Наталля Арсеннева зімавала ў Жоўніне), па абедзе — у цудоўным дэндрарыі начальніка лягаса Паўла Івашчанкі, а бліжэй да вечара — на летапісным «шляху з варагаў у грэкі» я яго знаёміў з прыдзвінскай Хаткай бабкі Параскі, — маім творчым прытулкам пад Бігосавам...

Усюдынасць творцы Навума Гальпяровіча — норма для яго натхнёнага жыцця. Напісанае — застаецца на паперы, а здзейсненая чыннасць — у культурнай прасторы Бацькаўшчыны. На родным Падзвінні, на Полаччыне, у самім Наваполацку Навум Гальпяровіч, як нашчадак Скарыны, здзейсніў сапраўды нямала. Прыгадаю хаця б выпуск літаратурна-мастацкага альманаха «Край». Колькі высілкаў спатрэбілася галоўнаму рэдактару Навуму Гальпяровічу, каб зборнік Полацка-Глыбоцкай філіі Саюза беларускіх пісьменнікаў, галерэі «Рыса» займеў сваё непаўторнае аблічча!

З пераліку яго грамадскіх нагрук, усіх дабрадзейскіх чыннасцяў я хацеў бы адзначыць і актыўны ўдзел Навума Гальпяровіча ў рабоце рады Міжнароднага фонду Янкі Купалы. Полацк — горад Купалы. Тут адна з вуліц,

два завулікі і гарадская бібліятэка названы імем Купалы. Я ўжо згадваў пра ўстаноўленую нядаўна дошку на станцыі Баравуха-1. Не без дапамогі нашага радцы Навума Гальпяровіча ў Полацкім музеі кнігадрукавання праз 70 гадоў была ўзноўлена Купалаўская вечарына, якую 11 траўня 1926 года ў гонар Песняра тут ладзіла полацкая філія «Маладняка».

14 студзеня Навуму Гальпяровічу споўнілася 50 гадоў. Добрая нагода выказаць чалавеку-творцу словы ўдзячнасці. Свой юбілей паэт, рэдактар-выдавец, журналіст сустракае ў Мінску: з вечавага горада-стальца Навум Якаўлевіч пераехаў на работу ў памежную крэпасць Полацкай зямлі — Мінск: лірык па сваёй творчай натуре стаў намеснікам рэдактара часопіса «Вожык», супрацоўнічае з тэлебачаннем... Але мае нядаўнія пілігрымкі з Навумам Гальпяровічам захаваліся ў памяці. І як сведчанне — вось гэты верш-прысвячэнне разам з найлепшымі зычэннямі юбіляру:

ПОЛАЦКАЕ НАЧАВАННЕ

Расонскія вітанні
у шляхціца Завальні
здарожылі мой дзень.
Пасля ўрачыстай працы
да Полацка дабрацца б!
...Прытомлены, як сцень,
гляджу лістком апалым:
на вуліцы Купалы
стаіць вінзавод...
Сафійка на рамонце...
Пралазіны у плоце...
А год ідзе на звод.
Прытулак звечарэлы.
Аўтобускі скарэлы
у Віцебску засне.
Я ў полацкім гатэлі —
нарэшце! У фатэлі
сяджу, бы ў баразне.
Што за вакном — не бачна.
З вячэраю нясмашнай
не думаць пра Афон...
Ды ёсць тут мой саўтар:
сам Гальпяровіч заўтра
уклучыць мікрафон!
Пытанні харчуе
ён полацкі амбон:
— З кім Ісціна нуче!
— Хто Ефрасіню чуче!
— Дзе вечавы наш звон!
Вунь у Навума сведкі:
Асветнік без падсветкі,
вакзал з Правадыром...
Праз радзё прарочыць,
што ёсць і ў ночы вочы
з агнём (не толькі днём).
Як пілігрым ахвочы
праз вечны горад крочыць...
А з ім і мне не збочыць
з Каўчэга — ў родны дом.

Сяргей ПАНІЗЬНІК.

НА ЗДЫМКУ: Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ на станцыі Баравуха-1. 17 траўня 1996 года.

З КНІЖНАЙ ПАЛІЦЫ

ПАЧАТАК ШЛЯХУ

Не самы выгадны ход — пачынаць рэцэнзію з пераказу, няхай сабе і лаканічнага, біяграфіі аўтара кнігі. Але не магу ўтрымацца ад такой ужко сапраўды ў даным выпадку спакусы. Аўтар кнігі паэзіі «Паміж небам і багнаю», выдадзенай летась у «Бібліятэцы часопіса «Маладосць», — дваццацігадовы Аляксандр Дуброўскі. Нарадзіўся 18 лістапада 1976 года ў Навагрудку. З 1981-га — у Мінску. Сярэдняю школу скончыў з залатым медалём. Вершы, прозу, крытыку, публіцыстыку друкаваў у часопісах «Маладосць», «Нёман», «Бярозка», «Першацвет», у рэспубліканскіх газетах. Удзельнічаў у семінары творчай моладзі «Іслач-93», вучыўся ў літаратурнай школе пры музеі М. Багдановіча. З 1993-га па 1995 год працаваў з некаторымі перапынкамі ў рэдакцыі часопіса «Першацвет» (быў старшынёй літаб'яднання; апошня пасада — рэдактар аддзела прозы). Атрымаў другую прэмію за паэтычныя публікацыі ў «Першацвете» за 1994 год. Зараз — студэнт IV курса беларускага аддзялення філалагічнага факультэта БДУ. У біяграфіі жыццёвай заўсёды закладзены творчы патэнцыял, энергетычны рухавік натхнення, паэзіі. А Аляксандр Дуброўскі якраз здзіўляе, радуе сапраўдным творчым патэнцыялам, пераконвае сваімі вершамі, што працуе дбайна, настойліва, рупліва. Камусьці такая вось упэўненасць падацца залішняй, не зусім да месца. Але ж мы гаворым пра талент, які імкліва расце. А ён, талент, заўсёды патрабуе выключнай, шматграннай працы.

Першая кніга маладога, зусім юнага творцы адкрываецца вершам, напісаным яшчэ ў 1992 годзе.

**Хтосьці мне скажа, мажліва,
«Фарбаў у песні няма,
Колер заўсёды маўклівы,
Літары — дзеля пісьма».**

**Вось як! Тады зразумела:
Колер не можа гучаць —
Фрэскі Сіксцінскай капэлы,
нібы каменне, маўчаць!»**

**Значыцца, бескаляровы
кветкі музычных дароў,
верш — нерухомы словы...
Я ж думаю — музыка слоў.**

На самым пачатку творчых пошукаў малады паэт задае сам сабе адно з найважнейшых пытанняў: што ж ёсць паэзія? І няхай сабе да адказу Аляксандр Дуброўскі ідзе ў сумненнях, няхай сабе прыземленасць, будзённасць наступаюць, даюць месца журбоце, галоўнае ў іншым — у трывожным, шчыльным узняцці, раскрыцці тэмы. Да веры можна прыйсці ад зваротнага. Гісторыя, гісторыя літаратуры, у прыватнасці, гэтак вучыць, у гэтым запэўнівае.

Кніга «Паміж небам і багнаю» выразна падзелена на некалькі раздзелаў. Яны этапы творчага росту, паэтычнага руху Аляксандра Дуброўскага. «Горад новых імёнаў» прадстаўляе творы 1992—1993 гадоў. «Апошні парадокс» — 1993—1994 гады. «Вясна» — 1994 год. «Terra et Domino» (што азначае ў перакладзе з латыні — не гораду і свету, але «зямлі і Госпаду») — 1994—1995. Ад раздзела да раздзела, ад верша да верша відавочны рост, заўважны рух, сапраўды паэтычнае сталенне маладога аўтара. І справа зусім не ў тым, што Аляксандр Дуброўскі паказвае сябе літаратарам, здольным да засваення паэтычных, самых няпростых тэхналогій. Паэт паказвае, што, ідуць па шляху ўласнага адкрыцця вядомых ужко астатнім паэтычных здабыткаў, ён не запяняецца ў межах ці то літаратурнага версіфікатарства, ці то літаратурнага вучнёўства. Чужыя радкі, выбраныя эпіграфам з паэзіі вялікіх творцаў, нібыта высвечваюць яго, Аляксандра Дуброўскага, ўласнае азэрэнне. Услед за Іосіфам Бродскім альбо Пастэрнакам малады паэт праходзіць свой шлях, нікім ані не падказаны:

**Стаяць і слухаць. Не памерці
(нашто!), а проста адпачыць.
На стужцы запіс сцерці.**

**Сцерці!
Стаяць і слухаць. І лічыць
секунды, пульс, стагоддзі,
эры.**

**Пачуць якісьці дзіўны спеў
і — увайсці. Падперці дзверы,
Стаяць і слухаць...**

Што адкрываю я ў гэтых радках? Якую сілу знаходжу, каторая прымушае затрымацца, заваголіць жыццёвы бег? Мне бачыцца, што паэт з разраду шукальнікаў. Вершы Аляксандра Дуброўскага цяжкія для

дэкламацыі (найперш па прычыне адсутнасці ў іх дэкламацый). Але творы яго — запамінальныя, цёплыя, ідуць ад унутранага багацця, ад шчодрасці аўтара, ад яго неспатольнай любові да жыцця. Цікава і тое, што нават складанай форматворчасці перадаюцца згаданыя вышэй рысы, адметнасці. Як прыклад — сустрэча з «Зімовымі хоку». Жанр хоку, як вядома, — рэч чужая. Калі верыць літаратурнаўчым энцыклапедыям, то хоку, альбо хайку, — жанр японскай паэзіі, 17-складовы трохверш (5+7+5), часта з цэзурай пасля 1-га верша. Узнікла хоку ў XV стагоддзі ў якасці зачына-трохверша жартаўлівага рэнгу. У XVII стагоддзі Мацуа Басі паклаў пачатак сур'ёзным хоку і распрацаваў фармальныя і эстэтычныя прынцыпы жанру. Новы штуршок дзіўны японскі верш атрымаў у XIX стагоддзі, калі хоку, дзякуючы ўплыву жывапісу, сталася «замалёўкай з прыроды». У канцы ва-сьмідзесятых на Беларусі хоку як жанр загучала сярод «тутэйшых». Але ў тых хоку, як мне падаецца, меней за ўсё было паэзіі. Адчувалася ненатуральнасць, штучнасць. Іншая справа — хоку Аляксандра Дуброўскага. У іх — і цёплыня, і беларускасць. Таму да «Зімовых хоку» маладога паэта ставіцца і з павагай, і з даверам.

Як ні дзіўна, у эстэтычна вытанчанай, выключна літаратурна-паэтычнай кнізе «Паміж небам і багнаю» адчуваецца трывалы, жыццёвы стрывань. Чаму выяўляецца такі востры парадокс, такое востры супярэчэнне? Але гэта, відавочна, толькі вонкавае супярэчэнне. Калі сапраўдна, а не вымучаная, сапраўдная эстэтычна вывераная паэзія, то яна і па-мастацку жыццёвая, трывалая. Калі хочаце — па-народнаму прыгожая. Мо тут, у гэтым сумяшчэнні (а зусім не пярэчэнні) вінаваты і асаблівы наваградскі генетычны код. Аўтар жа кнігі нарадзіўся ў адной з найцікавейшых прастор Беларусі — у Навагрудку. Дык, мусіць, і кіруе яго вершатворчасцю наваградская мастацкая школа. Трывалая эстэтычная школа прыгожага пісьменства. Так на крайні выпадак мне падаецца.

Аляксандр КАРЛЮКЕВІЧ.

У канцы мінулага года ў Магілёве адбылося ўручэнне стыпендыяў Фонду Уладзіміра Співакова, скрыпача, мастацкага кіраўніка аркестра «Віртуозы Масквы», сям'ярам таленавітым музыкантам Беларусі. Сярод іх — піяністка Беларускай акадэміі музыкі Ганна Шыбаева, вучаніца Магілёўскай дзіцячай музычнай школы № 5 сёстры Даша і Саша Маісеевы. Стыпендыі ўручыў прадстаўнік фонду ў Беларусі — дырэктар Магілёўскай філармоніі кампазітар Уладзімір БРАІЛОЎСКІ.

НА ЗДЫМКАХ: стыпендыятаў прадстаўляе кампазітар Уладзімір БРАІЛОЎСКІ; выступаюць сёстры Саша і Даша МАІСЕЕВЫ; за раялем — Ганна ШЫБАЕВА.

Фота Мікалая ЦІТОВА.

